

Vergaderjaar 1986–1987

19881

Vervanging van de Monumentenwet

Nr. 5

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 11 juni 1987

De vaste Commissie voor Welzijn en Cultuur¹ heeft van de regering afschriften ontvangen van de commentaren van diverse zijden op het voorontwerp voor dit voorstel. Zij heeft vervolgens ook zelf opgeroepen in de Staatscourant tot het bij haar inzenden van commentaren. Dit leverde reacties op van het College van burgemeester en wethouders van Amsterdam, van de Stichting voor de Nederlandse Archeologie, van de Stichting Maritiem Onderzoek Nederland, van het Convent van Gemeentelijke Archeologen, van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, van de Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming, van de Colleges van B en W van Rotterdam en Maastricht, van de Nederlandse Vereniging van Monumentenzorgers, van het Interprovinciaal Overleg, van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, van het College van B en W van Bergen op Zoom, van de Stichting Oude Groninger Kerken, van de Bond Heemschut en van het College van B en W van Deventer. De vaste Commissie is erkentelijk voor deze bijdragen tot de meningsvorming. De commentaren liggen voor ieder ter inzage op haar secretariaat.

De vaste Commissie heeft in dit verslag de opmerkingen en vragen opgenomen die uit de diverse fracties bij haar werden ingeleverd.

¹ Samenstelling:

Leden: Keja (VVD), Van der Sanden (CDA), Worrell (PvdA) voorzitter, Beinema (CDA) ondervoorzitter, Kraaijeveld-Wouters (CDA), Hermans (VVD), Buurmeijer (PvdA), Niessen (PvdA), De Pree (PvdA), Groenman (D66), Lankhorst (PPR), Oomen-Ruijten (CDA), Ter Veld (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Van der Heijden (CDA), Kamp (VVD), Dijkstal (VVD), Nuis (D66), De Cloe (PvdA), Lilipaly (PvdA), Frissen (CDA), Esselink (CDA), Koetje (CDA).

Plv. leden: Ploeg (VVD), Laning-Boersema (CDA), Van Es (PSP), Tuinstra (CDA), Doelman-pel (CDA), E. Terpstra (VVD), Castricum (PvdA), Van Otterloo (PvdA), Swildens-Rozendaal (PvdA), Eisma (D66), Van der Vlies (SGP), Krajenbrink (CDA), Verspaget (PvdA), Müller-van Ast (PvdA), Vriens-Auerbach (CDA), Van Heemskerck Pillis-Duvekot (VVD), Schutte (GPV), Wolffensperger (D66), Huys (PvdA), Jabaaïj (PvdA), Gerritse (CDA), Hennekam (CDA), Leerling (RPF).

Algemeen

Inleiding.	3
Decentralisatie (algemeen).	5
Decentralisatie: de positie van de provincies.	8
De financiële lasten van de gemeenten.	10
De subsidieregeling.	10
Grote rijksmonumenten; knelpunten; calamiteiten.	12
Fiscale aspecten.	13

Artikelen

Beweegreden.	13
Artikel 1 onder b (de 50-jaren grens; het MIP).	14
Artikel 1 onder e (archeologische monumenten).	15
Roerende monumenten; schepen.	15
Artikel 2 (kerkelijke monumenten; orgels).	16
Artikel 3.	16
Artikel 5 (voorbescherming).	16
Artikel 6 (het register).	17
Artikel 11 (vergunning tot slopen).	17
Het achterwege blijven van een onderhoudsplicht.	18
Artikel 14.	18
Artikel 15.	19
Artikel 16 vijfde lid.	19
Artikel 16 eerste en zevende lid.	20
Artikel 17 eerste en tweede lid.	20
Artikel 18 (kerkelijke monumenten).	20
Artikel 21 (intrekking van vergunning).	20
Artikel 22 (schadevergoeding).	20
Artikel 23 tweede lid.	20
Artikel 30 (dwangmiddelen).	20
Artikel 34 (subsidieregeling).	21
Artikelen 35 t/m 38 (beschermd stads- en dorpsgezichter	21
Artikel 39.	21
Artikel 41.	21
Artikel 42 (gedoogplicht).	22
Artikel 43 en 45.	22
Artikel 44.	22
Artikel 46.	22
Artikelen 50 t/m 55 (de Monumentenraad).	22
De Rijksdienst voor de monumentenzorg.	23
Artikelen 56 t/m 58 (strafbepalingen).	23

ALGEMEEN

Inleiding

Met gemengde gevoelens hadden de leden van de C.D.A.-fractie het wetsvoorstel ontvangen. De Monumentennota zoals aan de Kamer gepresenteerd in mei 1984 is kennelijk bijna integraal in dit ontwerp van wet neergelegd, zulks met voorbijgaan aan de discussie in de u.c.v. van 24 september 1984. De toen ingediende moties van Heemskerk Pillis, Oomen-Ruijten/Van der Vlies en De Pree vroegen om meer gedecentraliseerde bevoegdheden. Toen die teksten waren ineengeschoven in de kamerbreed ondersteunde motie-Oomen c.s., mocht men wetgeving in die lijn verwachten. De regering heeft echter dit signaal onvoldoende gehonoreerd en de toelichting bij het wetsontwerp beargumenteert zulks ook onvoldoende. De bewindslieden maken weliswaar gewag van de verschillen in opvattingen in het veld, maar de commentaren van de Raad van State, van gemeenten, provincies en de Nationale Contactcommissie spreken toch allen voorkeur uit voor een andere opzet.

De leden van de C.D.A.-fractie kenden aan het beschermen en behouden van ons erfgoed uit het verre en recente verleden een grote waarde toe. Zij hoopten dan ook dat hun kritiek op het wetsvoorstel op hoofdpunten al bij nota van wijziging zou worden gehonoreerd. De leden van de C.D.A.-fractie meenden zich in deze fase van de schriftelijke gedachtenwisseling te moeten beperken tot wat algemenere opmerkingen. Zodra meer inzicht in de structuur van de nieuwe wetgeving bestaat, wilden zij terugkomen op de punten die zij nu lieten liggen. Dit betekent onder meer dat zij meenden nog niet te moeten reageren op het boeiende advies van de Raad van Gemeentefinanciën.

De leden behorende tot de fractie van de P.v.d.A. hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van het voorstel tot vervanging van de Monumentenwet, welke laatste in 1961 in werking trad. Sedert dat tijdstip hebben er zich zowel binnen de monumentenzorg als daarbuiten talrijke ontwikkelingen voorgedaan die aanleiding geven tot belangrijke wijzigingen in de taakverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus bij de monumentenzorg. De leden hier aan het woord constateerden met genoegen dat de zorg voor monumenten al lang niet meer een hobby is van enkelen, maar inmiddels een breed draagvlak heeft gekregen. Dankzij de duidelijk aanwezige en ook herkende relaties met toerisme, stads- en dorpsvernieuwing en werkgelegenheid is er van een geïsoleerde positie van de monumentenzorg geen sprake.

Overigens constateerden de leden nu aan het woord dat de monumentenzorg raakvlakken heeft met verschillende andere beleidssectoren. Toch zijn de financiële middelen slechts van twee departementen afkomstig, namelijk van WVC en VROM. Verdient een verbreding van de voeding door meer dan alleen die twee departementen aan de bekostiging te laten bijdragen, geen overweging?

De leden van de V.V.D.-fractie konden instemmen met de algemene opzet van het wetsvoorstel. Zij waardeerden met name – zoals zij in de volgende paragraaf van dit verslag wilden toelichten – de gekozen vorm van decentralisatie.

De leden van de D66-fractie onderscheidden aan het wetsontwerp een zichtbaar gedeelte en een vrijwel onzichtbaar, maar daarom bepaald niet minder wezenlijk deel. Het zichtbare gedeelte betreft een zekere vernieuwing van het instrument voor de monumentenzorg. Daarbij is gezocht naar een houdbaar evenwicht tussen enerzijds het gerechtvaardigde streven naar decentralisering en eenvoudiger procedures, en anderzijds de centrale verantwoordelijkheid.

Het onzichtbare gedeelte moet het antwoord geven op de vraag, in hoeverre dit vernieuwde instrument zijn doelstelling zal kunnen vervullen: de instandhouding van een belangrijk deel van het Nederlands cultureel erfgoed. Dit moet gebeuren in een financieel-economisch klimaat waarin de gehele maatschappelijke infrastructuur al verzwakt is door een zorgwekkende mate van achterstallig onderhoud op de meest uiteenlopende gebieden.

Het wetsontwerp sprak deze leden naar strekking en in hoofdlijnen zeker aan. Toch zal hun oordeel in beslissende mate afhangen van het antwoord op de vraag of het bijdraagt tot een actieve en slagvaardige monumentenzorg met een gezonde financiële basis, waaraan de verschillende bestuurslagen naast het Nationaal Restauratiefonds en de betrokken particulieren optimaal bijdragen. Deze leden drongen er daarom bij de regering op aan, bij haar antwoord het wetsontwerp alsnog duidelijk in dit ruimere kader te plaatsen.

De leden van de D66-fractie informeerden vervolgens of het waar is dat de totale inspanning voor de monumentenzorg, niet alleen gemeten aan de uitgaven van de verschillende overheden maar ook aan de werkelijke omvang van de onder handen zijnde restauraties, sedert 1980 aanzienlijk is afgenomen. Zo ja, kunnen de ministers de grootte van deze teruggang dan aangeven?

Hoe staat het daartegenover met de totale behoefte? Uit de eerste gemeentelijke meerjarenplannen die zijn ingediend onder de nieuwe Rijkssubsidieregeling restauratie monumenten komt een restauratiebehoefte op korte termijn te voorschijn van ca. 540 miljoen gulden en op dat wat langere termijn van 500 miljoen, een totaal dus van ca. 1,04 miljard. Het is echter de vraag of deze cijfers, op zichzelf al indrukwekkend, een voldoende indruk geven van de omvang van het probleem. De gekozen systematiek kan immers versluitend werken. De particuliere monumenteneigenaren zijn door een reeks factoren, ten dele gelegen in de nieuwe regeling, ten dele in de algemene economische situatie, terughoudend geworden, ook als restauratie in feite nodig is.

De leden van de S.G.P.-fractie hadden met gemengde gevoelens van het wetsvoorstel kennis genomen. Enerzijds achtten zij het een verheugende zaak dat de regering, blijkens onder andere de Nota monumentenzorg en het onderhavige voorstel, voortdurende aandacht toont voor een beleidsterrein waaraan de S.G.P.-fractie bijzonder hecht. Immers, in de monumentenzorg gaat het om het cultuurhistorisch erfgoed, het erfgoed als optelsom van overgeleverde waarden van materiële en immateriële aard. Daarnaast raakt de monumentenzorg niet geringe economische belangen als bouwnijverheid, toerisme en andere bronnen van werkgelegenheid, alsmede de bevordering van de kwaliteit van het leefmilieu. Anderzijds waren de leden nu aan het woord teleurgesteld over de invulling van het begrip decentralisatie, die naar hun oordeel in belangrijke mate afwijkt van de wens van de Tweede Kamer, zoals verwoord in de motie-Oomen-Ruijten c.s. Zij wilden deze kritiek uitwerken in de volgende paragraaf van dit verslag.

Het lid van de G.P.V.-fractie meende dat de voorgestelde wettelijke regeling een verbetering is ten opzichte van het bestaande wettelijke regiem. Hij had er waardering voor dat de regering in vrij korte tijd een ontwerp van wet heeft kunnen aanbieden dat in hoofdlijnen recht doet aan de in de Nota monumentenzorg genoemde beleidsuitgangspunten voor een adequate bescherming van ons monumentenbezit. Terecht voegt de nu voorgestelde wettelijke regeling zich naar het toegenomen verantwoordelijkheidsbesef voor onze monumenten op provinciaal en gemeentelijk niveau door meer taken en bevoegdheden toe te vertrouwen aan lagere overheden.

Het lid van de R.P.F.-fractie stemde ermee in de Monumentenwet in het kader van de decentralisatie te vervangen. Mede om die reden had hij

in 1984 geen bijdrage geleverd aan de u.c.v., waarin de Nota monumentenzorg werd behandeld. Daaruit mag worden afgeleid dat het hier aan het woord zijnde lid zich vrij goed kan vinden in het uitgestippelde beleid. Wel had hij destijds met overtuiging voor de motie-Oomen c.s. gestemd, die om verdergaande decentralisatie vroeg. Hoewel het voorstel de rol van de gemeenten inderdaad vergroot, behoudt de rijksoverheid via de aanwijzing tot beschermd monument door de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur een «finishing touch».

Het lid nu aan het woord verwees vervolgens naar het verkiezingsprogramma van zijn partij. Daar staat te lezen dat het in stand houden van kunstschaten en monumentale panden een lange-termijnplanning en verantwoorde financiering vereist. Dit lid hechtte dus grote waarde aan het in stand houden van ons culturele erfgoed, al constateerde hij tot zijn spijt een pijnlijke tegenstelling tussen de zorg voor het materieel erfgoed en die voor het immaterieel erfgoed. Hij zou een reactie van de ministers op deze constatering op prijs stellen.

Grote waarde hechtte dit lid van de R.P.F.-fractie eveneens aan het particulier initiatief. Hij toonde zich verheugd over het vele dat dankzij het particulier initiatief al tot stand komt, maar zou de verantwoordelijkheid voor het beschermen en in stand houden van monumenten nog meer dan nu het geval is in handen willen leggen van particulieren (individueel en in georganiseerd verband). Zien de ministers hiertoe mogelijkheden of delen ze althans deze wens?

Decentralisatie (algemeen)

De leden van de C.D.A.-fractie konden wel begrijpen dat de regering vanwege het commentaar van categorale organisaties die al jarenlang zeer verdienstelijk werk verrichten tot behoud en herstel van monumenten, zoveel als mogelijk bij het oude wil laten. Genoemde leden hadden echter tijdens de u.c.v. bepleit om de zeggenschap, willen mensen inderdaad verantwoordelijkheid kunnen dragen voor het behoud en herstel van het culturele erfgoed, op een zo laag mogelijk bestuurlijk niveau te leggen. Natuurlijk zal het uit handen geven van bevoegdheden op dit zo gevoelig terrein zeker in de beginfase hier en daar tot problemen kunnen leiden. Echter, decentraliseren betekent naar de wijze van zien van de C.D.A.-fractie nu eenmaal het geven van gedelegeerd vertrouwen aan de lagere bestuurlijke organen. Deze zijn dit vertrouwen meestal zeer waard, zoals bij voorbeeld blijkt bij de uitvoering van de Wet op de stads- en dorpsvernieuwing. De jaarrapportage daarover, in februari van dit jaar in de Kamer besproken, laat duidelijk zien dat de gelden, die uit de monumentenzorg in het fonds werden gestort, in het algemeen een goede bestemming kregen.

De leden van de C.D.A.-fractie stelden vast dat de gemeente bij de aanwijzing van monumenten weliswaar mag adviseren en dat betrokkenen gehoord kunnen worden, terwijl toch de uiteindelijke bevoegdheid blijft bij de minister. Over monumenten buiten de bebouwde kom adviseert bovendien nog de provincie. De leden van de C.D.A.-fractie voelden meer voor een procedure waarbij gemeenten ook zelf een aanwijzing tot monument en plaatsing op de lijst zouden kunnen doen. Dat betekent naar hun wijze van zien dat er enkel nog een rijkslijst zou moeten bestaan voor de grote, van nationaal belang zijnde monumenten. De aanwijzing van die van nationaal belang geachte monumenten zou dan kunnen verlopen volgens de systematiek zoals in het tweede hoofdstuk neergelegd.

Overigens houdt de minister rekening met de mogelijkheid dat niet elke gemeente het gewenst zal achten om straks vergunningen in het kader van de Monumentenwet af te geven. Waar zulks niet het geval is, zou ook de provincie in de aanwijsprocedure een rol kunnen vervullen, zo meenden de leden van de C.D.A.-fractie. In ieder geval zou in de door hen bepleite systematiek de nu bestaande ongelijkheid in financiële behandeling tussen rijks- en gemeentelijke monumenten verdwijnen.

Het monumentenbeleid, zoals dat de leden van de C.D.A.-fractie voor ogen staat, zou eenvoudiger van opzet moeten zijn dan het huidige en dan het door de ministers voorgestelde systeem. Hierbij hoort een grotere delegatie van bevoegdheden van rijksniveau naar gemeenten respectievelijk de provincie. Het financieringssysteem zou moeten aansluiten bij de bestuurlijke organisatie. Genoemde leden kiezen voor een systeem van organisatie en financiering, vergelijkbaar met dat van de Wet op de stads- en dorpsvernieuwing.

Gezien hun betoog in de vorige paragraaf van dit verslag, ligt decentralisatie voor de hand, aldus de leden van de P.v.d.A.-fractie, van verantwoordelijkheden van het rijksniveau naar het laagst mogelijke bestuurlijke niveau, dat van de gemeente. Zij waren er dan ook nogal verbaasd over dat het voorstel nu juist aan die decentralisatie veel te weinig ruimte biedt. De u.c.v. over de Nota monumentenzorg heeft duidelijk gemaakt dat de overgrote meerderheid van de Kamer voorstander was van een zeer grote mate van decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden. Waarom is de regering aan dit verlangen niet tegemoetgekomen?

Het was de leden van de P.v.d.A.-fractie opgevallen dat in het voorstel het vaststellen van de waarden die veilig gesteld dienen te worden, de aanwijzing dus, tot de verantwoordelijkheid van het Rijk blijft behoren, zij het dat de gemeenten en provincies daarbij een belangrijke adviserende rol zullen vervullen. Daarnaast kunnen gemeenten en provincies in die zin een aanvullend beleid voeren, dat zij zelf «eigen monumenten» aanwijzen, die echter zowel qua fiscale behandeling als qua rijks subsidie (inclusief NRF-faciliteiten) in een veel ongunstiger positie verkeren dan de door het Rijk erkende monumenten.

De leden van de P.v.d.A.-fractie zouden graag nader beargumenteerd krijgen waarom niet ook de aanwijzingsbevoegdheid wordt toebedeeld aan de gemeenten, voorzover die daartoe in staat zijn. Dit laatste zou bij voorbeeld tot uiting kunnen komen in het hebben van een monumentenverordening en een commissie van deskundigen. Het Rijk zou dan een adviserende rol kunnen spelen. Is in de praktijk van de laatste jaren niet duidelijk gebleken dat veel gemeenten hiertoe goed in staat zijn? Waarom zou een gemeentebestuur wél in staat zijn te beoordelen of een monument mag worden verbouwd of zelfs gesloopt, en niet om te bepalen welke panden voor bescherming in aanmerking dienen te komen? De nu aan het woord zijnde leden konden zich een zekere zorg bij de bewindslieden voorstellen vanwege uitbreiding van het aantal erkende monumenten met claim op fiscale aftrek en dus met negatieve financiële gevolgen voor de schatkist. Maar zou dit bezwaar ook gelden indien op grond van de voorstellen van de commissie-Oort deze aftrekmogelijkheid zou worden afgeschaft? Welke andere argumenten zijn er dan nog die pleiten tegen het decentraliseren van de aanwijzingsbevoegdheid?

In de (voorlopige) opvatting van de leden van de P.v.d.A.-fractie zou er sprake kunnen zijn van twee «soorten» monumenten: door gemeenten aangewezen monumenten en daar waar dat (nog) niet mogelijk is door de provincies aangewezen monumenten. Alleen voor een aantal zeer grote monumenten van duidelijk nationaal belang zou dan het Rijk de directe verantwoordelijkheid dragen. Dit zou dan goed kunnen aansluiten op een systematiek waarbij de financiële middelen via objectieve criteria worden verdeeld over gemeenten en provincies met uitzondering van een gedeelte voor grote monumenten en calamiteiten dat in handen van het Rijk blijft. Op die manier zou een einde zijn gekomen aan de huidige verwarrende situatie, waarin er naast rijksmonumenten sprake is van provinciale en gemeentemonumenten, ieder met hun eigen, geheel verschillende status.

De leden van de V.V.D.-fractie konden in grote lijnen instemmen met het wetsvoorstel, dat huns inziens het kernthema van de «decentralisatie» goed uitwerkt. Gezien de kwetsbaarheid van ons monumentenbezit is verder delegeren van bevoegdheden momenteel niet wenselijk. Het feit dat de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur uiteindelijk

verantwoordelijk blijft voor de registratie en toekenning van de subsidiegelden had de volledige goedkeuring van de leden van de V.V.D.-fractie. Monumentenbeleid is een nationale zaak. Decentralisatie naar andere overheden is mogelijk bij de uitvoering. Objectiviteit en uniformiteit zijn dan beter gewaarborgd, zoals terecht opgemerkt door de Raad van State.

Met waardering hadden de leden van de fractie van D66 kennis genomen van de, overigens gematigde, decentralisering van bevoegdheden naar de gemeenten, met name wat de verlening van vergunningen betreft. Zij achten deze decentralisering bevorderlijk voor een integrale bestuurlijke aanpak van de ruimtelijke problematiek waar de monumentenzorg een waardevol onderdeel van is. Ook deelden zij met de ministers in het algemeen het vertrouwen in de bestuurskracht van de gemeentelijke overheid, al zijn er in dit opzicht uiteraard verschillen. In grote lijnen lijken de waarborgen die in het voorstel liggen opgesloten hun echter voldoende, al wensten zij bij enkele onderdelen nog een voorbehoud te maken (zie bij artikel 15).

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen de bewindslieden de passages in de memorie van toelichting aan te wijzen, waarin de argumenten worden opgesomd om de aanwijzingsbevoegdheid niet te decentraliseren. De toelichting was op hen meer als een beschrijving van het systeem dan als een rechtvaardiging overgekomen.

Het was deze leden overigens niet ontgaan dat de ministers aan de reactie van gemeenten in de memorie van toelichting aandacht besteden, in het bijzonder op bladzijde 3. Zij vroegen in dat verband of de bewindslieden de aanwijzingsbevoegdheid tot de «grote trekken» rekenen en, zo ja, of de gemeenten ook in dat opzicht konden instemmen met de beleidsvoornemens uit de gememoreerde nota. Het commentaar van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten wijst in een andere richting, al spreekt deze van een «flinke stap voorwaarts». In dit verband stelden zij tevens het bezwaar aan de orde, dat genoemde vereniging uit over de onduidelijkheid van de nu voorgestelde bevoegdheidsverdeling, waarbij aanwijzing en bijbehorend overleg niet in één hand zijn. Wat is de reactie van de bewindslieden hierop?

Vooralsnog stelden de leden hier aan het woord zich op het standpunt dat, waar mogelijk, gemeenten aanwijzingsbevoegdheid dienen te krijgen, met dien verstande dat vanuit een hoger niveau ingegrepen kan worden als te vrezen is dat het gemeentelijk beleid de monumentenzorg schaadt. Te denken valt aan elders wel bekende procedures van «verklaringen van geen bezwaar», dan wel aan de mogelijkheid van het «aantekenen van een bezwaar tegen een beslissing van wel of niet aanwijzen» met daaraan verbonden beroepsmogelijkheden.

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen zich af wat de relevantie is van de verwijzing door de bewindslieden naar de modelverordening van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in de toelichting op een voorstel, dat ten aanzien van de aanwijzing als monument – en daarmee ook ten aanzien van de definiëring – geen decentralisatiebepaling bevat.

Het lid van de G.P.V.-fractie constateerde dat de kern van het wetsvoorstel bestaat uit het leggen van de aanwijzingsbevoegdheid tot beschermd monument bij de minister, terwijl de gemeenten verantwoordelijk worden voor het vergunningenstelsel. Ook dit lid stelde de vraag of een verdergaande overdracht van bevoegdheden naar lagere overheden niet mogelijk is. Is het wel noodzakelijk dat de bevoegdheid van aanwijzing tot beschermd monument in alle gevallen bij de minister komt te liggen? Het vereist waarschijnlijk meer deskundigheid om een goed gebruik te maken van het vergunningenstelsel dan om te kunnen beoordelen of een monument al dan niet geplaatst moet worden op de lijst. Dit geldt in het bijzonder voor een aantal grote steden en voor steden en dorpen met veel monumenten.

Het lid van de R.P.F.-fractie achtte het bedenkelijk dat de reacties op het wetsvoorstel een competentiestrijd laten zien tussen Rijk, provincie en gemeente. Hij pleitte voor een decentralisering op het gebied van de monumentenzorg naar het laagste bestuursniveau, dat van de gemeente. Die bestuurslaag dient naar zijn mening het primaat ter zake te hebben. Kleine gemeenten, die niet in staat zijn binnen de bebouwde kom hun monumenten te verzorgen, moeten dan steun kunnen krijgen van de provincie. De provincies behouden bij de monumentenzorg in de opvatting van het lid nu aan het woord dan wel een taak. De taak van de rijksoverheid moet echter tot een minimum teruggedrongen worden.

Waarom zouden de gemeenten niet de volledige verantwoordelijkheid krijgen bij de monumentenzorg, maar wel als het gaat om stadsvernieuwing en ruimtelijke ordening? Hoe is dit te rijmen met het streven naar vergroting van de samenhang tussen enerzijds monumentenzorg en anderzijds natuurbehoud en stadsvernieuwing?

Decentralisatie; de positie van de provincies

De leden van de C.D.A.-fractie wezen op de grote onrust in de provinciale geledingen over het ontbreken van bevoegdheden voor die bestuurslaag. Op het moment dat de ongerustheid in het veld is weggenomen, hoeft er geen vrees meer te bestaan voor het verminderen van de aanzienlijke provinciale subsidies voor dit beleidsterrein. Is de minister bereid met het IPO te overleggen over formalisering van deze stelling? Overigens verwezen deze leden naar opmerkingen hunnerzijds verderop in dit verslag, bij de artikelen 35 t/m 38.

De leden van de P.v.d.A.-fractie konden zich de teleurgestelde reacties van de kant van de provincies goed voorstellen. Alleen al uit het feit dat de provincies jaarlijks een belangrijk bedrag aan monumentensubsidie beschikbaar stellen blijkt hun belangstelling voor dit beleidsterrein. Bovendien is er in de loop der jaren op provinciaal niveau de nodige deskundigheid opgebouwd. Terecht constateert de Raad van State dat de aan de provincies nog wél toegekende taken sowieso tot de autonome bevoegdheden van de provincies behoren. Op welke wijze kunnen provincies worden gestimuleerd en gemotiveerd om aandacht, energie en geld te blijven besteden aan de monumentenzorg wanneer zij op dit terrein nauwelijks een taak of bevoegdheid hebben?

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen de bewindslieden te reageren op elk van de volgende suggesties voor provinciale taken:

- a. Aanwijzingsbevoegdheid in die gevallen waarin gemeenten die taak (nog) niet aankunnen;
- b. het verlenen van vergunningen in die gevallen waarin gemeenten die taak (nog) niet aankunnen;
- c. toedelen van financiële middelen aan die gemeenten waarvoor het Rijk niet per gemeente een budget reserveert (zie verder bij artikel 34);
- d. aanwijzingsbevoegdheid beschermde stads- en dorpsgezichten, zulks in het verlengde van de provinciale taak op het gebied van de ruimtelijke ordening.

Dat de vergunningverlening wordt gedecentraliseerd leek de leden behorende tot de P.v.d.A.-fractie een goede zaak toe, evenals het feit dat er onderscheid wordt gemaakt tussen gemeenten die deze taak duidelijk aankunnen en andere die daartoe (nog) niet in staat zijn. Wel had het deze leden verbaasd dat voor de laatste categorie de vergunningverlening in handen blijft van de minister. Zou het niet veel meer voor de hand liggen om de provincies die taak te geven? Sluit dat niet beter aan bij de inhoud van de kamerbreed ondersteunde motie-Oomen c.s.?

Reden tot zorg was voor de leden van de fractie van D66 het afnemend enthousiasme bij de provincies om bij te dragen aan de middelen voor restauratie. Volgens hun gegevens zullen in 1987 is slechts drie provincies

de uitgaven voor monumentenzorg op het niveau blijven van de voorgaande jaren. In de andere provincies is in meerdere of mindere mate bezuinigd, en in enkele gevallen werden zelfs aanzetten gegeven tot beëindiging van deze inspanning. Klopt dit met de waarnemingen van de regering?

De aan het woord zijnde leden betreurden deze ontwikkeling. In hun visie is voor de provincies juist een wezenlijke rol weggelegd bij de ordening van de ruimte en bij de cultuur, twee beleidsaspecten op het snijvlak waarvan de zorg voor de monumenten ligt. De oorzaak van de afnemende activiteit van de provincies zal voor een deel ongetwijfeld te zoeken zijn bij de krapte waarmee ook deze bestuurslaag te kampen heeft. Er zijn echter ook tekenen dat de relatief geringe rol die aan de provincies is toebedeeld in het nieuwe monumentenbeleid, mede een rol speelt. Beschikt de regering over aanwijzingen die deze veronderstelling kunnen bevestigen of tegenspreken? Overwegen de ministers concrete stappen om de activiteit van de provincies weer te stimuleren, ook in de sfeer van de bevoegdheden?

De leden van de D66-fractie stemden weliswaar in met de decentralisering naar de gemeenten en met het streven naar vereenvoudiging van de procedures, maar de ministers hadden hen niet duidelijk kunnen maken dat uit die twee overwegingen noodzakelijk een beperking van de rol van de provincie zou moeten voortvloeien. Het kwam deze leden voor dat er juist reden was om deze rol nog te versterken. Er is veel aan gelegen dat de gewichtige bijdrage van de provincie aan de monumentenzorg, zowel in financiële middelen als in kennis van zaken, niet terugloopt maar wordt opgevoerd. In het licht van die wenselijkheid drongen deze leden er bij de ministers op aan, nog eens de verschillende mogelijkheden daartoe de revue te laten passeren. Daarbij zou de regering in ieder geval moeten denken aan a) de bevoegdheid tot aanwijzing van de stads- en dorpsgezichten door de provincies, vanwege hun planologische en cultuurhistorische betrouwbaarheid, b) aan de delegatie naar de provincie van de zorg voor de gemeenten die voorshands afzien van uitvoering van de hun toegedachte taken, en c) van de decentralisering van de onderhoudsregeling naar de provincie, zulks als sluitstuk van de zorg voor de monumentenwacht.

De leden van de S.G.P.-fractie hadden met enige verbazing geconstateerd dat de bewindslieden geen mogelijkheid tot overdracht van de aanwijzingsbevoegdheid naar het provinciaal niveau voorzien «op grond van het eerder gememoreerde uitgangspunt dat de waardstelling van het cultuurgoed plaatsvindt op rijksniveau». De ministers kunnen zich toch moeilijk beroepen op hetgeen nu juist ter discussie staat. Is bij handhaving van dit voorstel de kans op een verminderde financiële inspanning van de zijde van de provincies niet reëel?

De leden nu aan het woord informeerden in hoeverre de financiële situatie richtinggevend is geweest voor de nu voorgestelde bevoegdheidsverdeling. Zij dachten hierbij ook aan de structurering van de financiering en in het bijzonder aan het restauratiefonds. Verdraagt de financiële kant van het beleid geen «versleutelende» rol van de provincies? Met andere woorden, is de aanwijzingsbevoegdheid intrinsiek of instrumenteel bepaald? Huns inziens ware te denken aan een regeling als neergelegd in de Wet op de stads- en dorpsvernieuwing.

De leden van de S.G.P.-fractie hadden geconstateerd dat de bewindslieden een «belangrijke inbreng» voorzien voor de provincies in het kader van de inventarisatie van jongere bouwkunst. Waarom zulks niet in de wet opgenomen?

Tenslotte verwezen deze leden naar opmerkingen hunnerzijds elders in dit verslag, bij de artikelen 35 t/m 38.

Het lid van de G.P.V.-fractie kwalificeerde de rol van de provincies in de voorgestelde wettelijke regeling als vrij beperkt en onevenwichtig. Blijkens de memorie van toelichting denken de ministers aan de provincies op het terrein van de monumentenzorg wel een coördinerende, initiërende,

stimulerende en toezichhoudende rol toe, maar behoren daarbij geen wettelijke bevoegdheden. Bovendien beperken zij de provinciale adviesrol tot die situaties, waarin er raakpunten zijn met provinciale taken en bevoegdheden op bij voorbeeld het terrein van de natuur- en landschapsbescherming. Er zijn echter provincies waar taken op het terrein van de landschapsbescherming zijn overgeheveld naar de gemeenten. Aangezien ook de aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten niet wordt opgedragen aan de provincies is de provinciale rol wel erg minimaal geworden. Ook het lid nu aan het woord vreesde derhalve dat de thans gevoelde betrokkenheid van provincies bij het monumentenbeleid onder de nieuwe wettelijke regeling in vergaande mate zal worden gefrustreerd en zou een heroverweging van de bevoegdhedenverdeling op prijs stellen.

Omdat niet alle gemeenten een eigen monumentenbeleid hebben kunnen ontwikkelen, verdient het naar de mening van het lid nu aan het woord aanbeveling om de aanwijzingsbevoegdheid te leggen bij de provincies. Daarbij zou dan de Rijksdienst voor de monumentenzorg wellicht kunnen optreden als bindend adviseur, in die zin dat de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur bij niet-opvolging van het advies het provinciaal besluit ter schorsing en vernietiging kan voordragen bij de Kroon. *In die constructie wordt een centrale beslissingsbevoegdheid uit de wettelijke regeling gelegd bij een orgaan dat dichter staat bij en meer toegankelijk is vóór de gemeenten.*

De financiële lasten van de gemeenten

Grote moeite hadden de leden van de P.v.d.A.-fractie met de constatering van de bewindslieden dat, indien de voorgenomen wijziging in de taak van de gemeente financiële gevolgen met zich meebrengt, de gemeenten dat zullen moeten terugverdienen door middel van leges voor het verlenen van vergunningen. Dat zou betekenen dat werkzaamheden die tot dusverre door het Rijk worden verricht en in de toekomst door de gemeenten, voortaan door de burgers moeten worden betaald in plaats van door degene die deze werkzaamheden heeft overgedragen i.c. het Rijk. Hoe groot is het bedrag dat als gevolg van de voorgestelde decentralisatie bij het Rijk vrij komt en hoe is dat berekend?

Graag ontvingen deze leden een ministeriële reactie op het onderzoek door het secretariaat van de Raad van de gemeentefinanciën, weergegeven in de Nederlandse Gemeente nr. 12 van 20 maart 1987, blz. 236 en 237. Hier blijkt dat met de bestuurslasten op het terrein van de monumentenzorg een bedrag van 12 miljoen gemoeid is. Het kwam deze leden voor dat bij overheveling van taken van de ene overheid naar de andere, de besparing bij de één ongeveer van dezelfde orde van grootte moet zijn als de meerkosten bij de andere, aannemende dat het totaal aan taken gelijk blijft.

Het lid van de G.P.V.-fractie achtte het gewenst aandacht te besteden aan de financiële gevolgen van de taakverzwaring bij de gemeenten. De kosten die gemeenten moeten maken zijn niet enkel een gevolg van het verlenen van vergunningen, maar ook a) van de betrokkenheid bij de uitvoering van de Rijkssubsidieregeling restauratie monumenten, b) van de adviserende taak, neergelegd in de voorgestelde wettelijke regeling en c) van de verlangde werkzaamheden in het kader van het Monumenten Inventarisatie Project. De mogelijkheid om deze kosten te bestrijden via het heffen van leges is daarbij zeer beperkt. Ook het lid nu aan het woord vroeg naar de conclusies van de regering uit het onderzoek van de Raad van de gemeentefinanciën voor het wetsvoorstel en voor de opzet van de algemene maatregel van bestuur ex artikel 34.

De subsidieregeling

Nu de eerste meerjarenplannen door de gemeenten bij het Rijk zijn ingediend en de toekenningen c.q. reserveringen bij de gemeenten

binnen zijn, blijkt de onwerkbaarheid – zo meenden de leden van de C.D.A.-fractie – van de systematiek. Gemeenten die voor een groot project subsidie hebben aangevraagd, hebben voor de eerstkomende periode slechts een fractie van de benodigde middelen toegezegd gekregen. De toegezegde gelden kunnen dus niet besteed worden. Het ware de leden van de C.D.A.-fractie veel waard als gekozen zou kunnen worden voor de systematiek van de Wet op de stads- en dorpsvernieuwing. De kleine gemeentelijke bedragen zouden dan in elk geval een nuttige aanwending kunnen krijgen via de provinciaal vastgestelde prioriteiten.

Hoe denkt de minister over de mogelijkheid om rechtstreeks subsidiëring aan gemeenten te koppelen aan de verdeelsleutel van de laatstgenoemde wet? Bij de behandeling van de Nota monumentenzorg stelde de regering zich nog zeer afwijzend op maar, nu een aantal gemeenten c.q. provincies, proefdraaien met een eigen NRF-budget, zal zij misschien de problemen overkomelijk achten. Willen de ministers in dit kader ook aandacht besteden aan de mogelijkheden tot het versleutelen van de beschikbare gelden?

Het moest de leden van de P.v.d.A.-fractie van het hart dat de huidige wijze van subsidiëring niet bepaald eenvoudig is. Een deel van het beschikbare budget is via het stadsvernieuwingsfonds volledig gedecentraliseerd; een ander deel wordt op grond van objectieve criteria verdeeld over de gemeenten en vervolgens per gemeente gereserveerd en op basis van ingediende meerjarenprogramma's rechtstreeks aan de eigenaren uitgekeerd; ten slotte resteert dan nog een bedrag voor onderhoud en calamiteiten. Ook speelt het Nationaal Restauratiefonds een rol middels voorfinanciering en een aanvullende laagrentende lening. Dit ingewikkelde geheel moet voor de monumenteigenaar tamelijk verwarrend zijn. Zou het niet een mooie vorm van deregulering zijn om de voor de gemeenten gereserveerde gelden niet meer uit te betalen op basis van ingediende plannen, maar als budgetten toe te kennen?

Voorts zou naar analogie van het fonds Stadsvernieuwing een onderscheid kunnen worden gemaakt tussen gemeenten die het voor hen bestemde geld rechtstreeks krijgen toebedeeld en «niet-rechtstreekse» gemeenten met slechts weinig monumenten. De gelden voor die laatste categorie zouden dan aan de provincies kunnen worden uitgekeerd om een te grote versnippering van financiële middelen te voorkomen. Het komt nu voor dat een gemeente op grond van de objectieve criteria een bedrag krijgt toebedeeld dat in geen verhouding staat tot datgene wat nodig is voor de geplande restauraties. Zo'n gemeente moet dan tientallen jaren sparen. Beter naar de provincie een gulden waarmee echt iets kan worden gedaan dan naar de gemeenten een dubbeltje waarvoor geen pand gerestaureerd kan worden.

Zou het overigens niet de voorkeur verdienen om bij de bepaling van het voor iedere gemeente beschikbare budget niet zozeer uit te gaan van het in die gemeente aanwezige monumentenbestand alswel van de werkelijke restauratiebehoefte?

Hoe denkt de regering de groei van het aantal monumenten, vooral als gevolg van de toevloed van jongere monumenten, financieel op te vangen? Dient bij de onlangs gestarte inventarisatie van deze jongere monumenten niet vermeden te worden verwachtingen te wekken bij de eigenaren die later niet gehonoreerd zullen kunnen worden? Bij de selectie na de inventarisatie moeten in ieder geval zeer duidelijke criteria gelden.

Is de regering bereid in de subsidieregeling een bepaling op te nemen die een eigenaar verplicht om bij verkoop binnen een bepaalde tijd een gedeelte van de verleende subsidie terug te betalen?

Is het overigens – zo vroegen de leden van de P.v.d.A.-fractie – mogelijk monumentengelden die via het stadsvernieuwingsfonds naar de gemeenten zijn doorgesluisd, te gebruiken voor het opknappen van monumenten die wel door de gemeenten maar niet door het Rijk zijn erkend?

De leden van de V.V.D.-fractie wezen op de verdenking dat de overheidsmonumenten in de meerjarenprogramma's vooraan komen te staan. Hoe kan deze neiging bij de prioriteitstelling worden voorkomen?

Ook vroegen deze leden zich af of de verschillende subsidiepercentages voor de verschillende categorieën van eigenaars geen heroverweging verdienen. Is de gewichtstoekenning binnen de categorieën van monumenten wel juist?

De leden van de V.V.D.-fractie wezen op de problemen voor kleinere gemeenten met een paar grote monumenten om een adequaat beleid te voeren. De grote slokken jarenlang het budget op.

De evaluatie van de RRM is in de ogen van de leden van de fractie van D66 niet alleen van belang voor zover zij nieuw licht werpt op de omvang van de behoefte, maar evenzeer om te kunnen beoordelen of zij leidt tot een doelmatige aanwending van de beschikbare middelen. Het rekeneenhedenstelsel geeft aan de budgetverdeling weliswaar een objectieve basis, maar kan in de praktijk tot uitkomsten leiden die niet in overeenstemming zijn met de werkelijke behoefte. Zo is het gewicht dat aan grote monumenten wordt toegekend (4 punten) te laag ten opzichte van een klein woonhuismonument (1 punt). In een gemeente met enkele grote en een aantal kleine monumenten zal dit er licht toe leiden dat de grote jarenlang het hele budget opslokken.

Ook is er van verschillende zijden op gewezen dat gemeenten met relatief veel recent in bescherming genomen, grote monumenten die dringend restauratie behoeven, zoals Rotterdam en Hilversum, sterk in het nadeel zijn bij gemeenten met een meer gevestigd bestand. Er moet toch een systeem te bedenken zijn dat de reële budgetbehoeften van de verschillende gemeenten dichter benadert. Onderkent de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur het probleem en ziet hij mogelijkheden tot verbetering?

De leden van de S.G.P.-fractie hadden uit reacties uit het veld begrepen dat zich problemen voordoen bij de toepassing van de (ministeriële) rijkssubsidieregeling. In dit verband vroegen zij of de bewindslieden slechts bedoelen dat «een» subsidieregeling nu de status van algemene maatregel van bestuur krijgt, of dat – uitdrukkelijk – de huidige regeling die status moet krijgen.

Lagere overheden hebben kritiek op de rijkssubsidieregeling – zo merkte het lid van de G.P.V.-fractie op – omdat de gemeenten bijdragen van het Rijk ontvangen op grond van aantallen geregistreerde monumenten en niet op grond van aantallen nog te restaureren monumenten.

Het lid van de G.P.V.-fractie vroeg aandacht voor het functioneren van de zogenaamde monumentenwachten. Wie is financieel verantwoordelijk voor het functioneren daarvan?

Grote rijksmonumenten; knelpunten; calamiteiten

De leden van de C.D.A.-fractie gingen ervan uit dat de financiering van de grote rijksmonumenten voor rekening van het Rijk blijft uit het beschikbare budget. Huns inziens zou voor de aanwijzing van die monumenten de systematiek van hoofdstuk II van het wetsvoorstel kunnen gelden.

De knelpuntenpot zou naar de mening van die leden eveneens een bestemming kunnen blijven houden. De vraag rijst of niet ten behoeve van grote restauraties die uit het budget moeten komen dat in de zienswijze van de genoemde leden naar provincies c.q. gemeenten gaat, een bepaald deel afgezonderd zou moeten worden voor de grote restauraties van niet-rijksmonumenten. Te denken valt aan kerken, kastelen etc. Er zou dus op provinciaal niveau ook een knelpuntenpot moeten bestaan.

De leden van de V.V.D.-fractie vernamen graag hoe de regering nu een beroep op het restauratiebudget in verband met niet voldoende verzekeren

van risico's en dergelijke voorkomt. Zij wezen in dit verband op de motie betreffende het Calamiteitenfonds.

Fiscale aspecten

De leden van de P.v.d.A.-fractie informeerden hoe de ministers tegen de voorstellen van de commissie-Oort tot beëindiging van de aftrekmogelijkheid voor monumenten aankijken. Willen zij nu al duidelijk maken dat dit niet ten koste mag gaan van het voor de monumentenzorg beschikbare geld? Een eventueel vervallen van de aftrekmogelijkheid dient dus gecompenseerd te worden door extra middelen voor subsidie.

Graag ontvingen de leden van de V.V.D.-fractie een nadere uitwerking van het voorstel om het noodzakelijk regelmatig onderhoud aan monumenten door particulieren te stimuleren door verlaging van de drempel in de fiscale aftrek van groot onderhoud.

De terughoudendheid van de particuliere monumentbezitters baarde de leden van de D66-fractie grote zorgen. Kennelijk zijn de geldende regelingen in de huidige economische situatie niet bevorderlijk voor een grote inzet. Hoewel de financiering via 30% subsidie en 30% hypothecaire lening van het NRF zeker nooit bedoeld is geweest als een verslechtering, blijkt zij in de praktijk in veel gevallen wel zo te zijn uitgedakt, met name voor eigenaren met een relatief bescheiden inkomen, die in mindere mate profiteren van de fiscale aftrek. Het gevaar is groot dat veel eigenaren daardoor hun monument verwaarlozen – met hogere kosten in een later stadium – of afstoten naar de overheid, wat blijkens de Monumentennota niet de bedoeling van de regering is. Is er bij nader inzien wellicht aanleiding het subsidiepercentage voor particuliere monumentbezitters weer terug te brengen op een hoger niveau?

Andere vragen van de leden nu aan het woord betroffen de fiscale aftrek van groot onderhoud in het kader van de monumentenzorg. Kan het bronvereiste in dit kader wellicht geobjectiveerd worden door het te verbinden aan een restauratievergunning of inschrijving in het Rijksmonumentenregister? Kan het groot onderhoudsbegrip een meer op het belang van de monumentenzorg toegespitste inhoud krijgen, zodat de situatie dat niet verantwoorde elementen wel aftrekbaar zijn en wel verantwoorde niet, zich niet meer voordoet?

Overigens beseften deze leden dat de voorstellen van de commissie-Oort de hele problematiek van de subsidie versus fiscale aftrek ten behoeve van de monumentenzorg in een ander licht plaatsen. Gaarne zouden ze van de ministers vernemen welke mogelijkheden zij zien om ook bij realisering van de fiscale vereenvoudiging de monumentenzorg door de particuliere eigenaren te bevorderen. Het gaat er daarbij om minder draagkrachtigen weer in de positie te brengen dat zij hun bezit op verantwoorde wijze in stand kunnen houden.

Het lid van de R.P.F.-fractie vroeg zich af of het voorstel van de commissie-Oort tot afschaffing van de fiscale aftrekbaarheid van de onderhoudskosten aan beschermde rijksmonumenten niet zal leiden tot verwaarlozing. Hij toonde zich een voorstander deze faciliteit te handhaven. Een verhoging van de restauratiesubsidies ter compensatie vormt geen goed alternatief voor de afschaffing van de fiscale aftrekbaarheid. Integendeel, verregaande fiscale voordelen voor particuliere eigenaren van beschermde monumenten zijn gewenst. Is het kabinet daartoe bereid?

ARTIKELEN

Bewegreden

De leden van de fracties van C.D.A., D66, S.G.P. en G.P.V. merkten op dat de voorgestelde bewegreden meer past bij een wijziging van de

bestaande Monumentenwet, dan bij een vervanging daarvan door een nieuwe. Het belangrijkste motief voor de wijziging is immers naar de mening van de regering wel gelegen in het streven naar decentralisatie, maar het doel van de Monumentenwet blijft – zo namen de genoemde leden aan – «het behoud van monumenten van geschiedenis en kunst» zoals de beweegreden nu luidt. Misschien ware deze te vervangen door een wat modernere formulering. De verwijzing naar de Woningwet, zoals die voorkomt in de huidige beweegreden, lijkt achterwege te kunnen blijven.

Artikel 1, onder b (de 50-jaren grens; het MIP)

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen of het geen aanbeveling verdient het Monumenten Inventarisatie Project, dat zich nu beperkt tot de bouwkunst ná 1850, uit te breiden tot de totale bouwkunst en stedenbouw in ons land. Er zou dan een beter beeld verkregen worden van de monumenten, hun aantal en hun staat.

Naar de mening van de leden van de D66-fractie kan een reëel inzicht in het aantal te beschermen monumenten en hun technische staat eigenlijk alleen stoelen op een regelmatige revisie van de registers. Zij beseffen dat het hier om een sisyphusarbeid gaat en zij stemden nog steeds in met de prioriteit die in het Monumenten Inventarisatie Project wordt gegeven aan de nog onbeschermdde bouwkunst van na 1850. Toch mag, zeker onder de huidige omstandigheden, de ruimere taakstelling niet verwaarloosd worden. Kan misschien bij de (her)inventarisering, ook van de oudere bouwkunst, een rol zijn weggelegd voor afzonderlijke kunst-historische instituten, academies van bouwkunst en de Technische Universiteit Delft?

Vanuit een positieve opstelling ten opzichte van monumentenzorg enerzijds en gezien de financieringsproblemen nu en in de toekomst anderzijds vroeg het lid van de R.P.F.-fractie of het monumentenbeleid in het algemeen niet te royaal wordt opgezet. Hij doelde daarbij vooral op de verlangens die er leven met betrekking tot bescherming van de jongere bouwkunst (1850/1950). Overheidsbemoeienis met de financiering van monumentenzorg zou naar zijn opvatting noodgedwongen beperkt moeten blijven tot exclusieve projecten, die onder geen beding voor het nageslacht verloren mogen gaan. Deelt de regering dat algemene uitgangspunt?

In dit verband vroeg het genoemde lid of het criterium van vijftig jaar niet veel te ruim is. Kan na vijftig jaar in het algemeen al worden gesproken van een monument dat niet verloren mag gaan? Wat zijn de consequenties van een dergelijk uitgangspunt? Die vraag laat zich zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin stellen. Men kan bij voorbeeld denken aan het ruimtebeslag. Bovendien meende het hier aan het woord zijnde lid dat een periode van vijftig jaar enigszins op gespannen voet staat met de regel dat de eigen generatie niet dient te oordelen over de beschermingswaardigheid van een bepaald project.

Zou een termijn van honderd jaar niet veel beter zijn, mede gelet op de beperkte financiële middelen? Is het aanbod van de zeer jonge bouwkunst bovendien niet zo groot, dat rechtsongelijkheid dreigt bij het beschikbaar stellen van de middelen uit de zeer beperkte geldstromen? Hoe groot is de animo bij particulieren en particuliere organisaties om fondsen te werven en acties te ontplooiën om objecten van nauwelijks vijftig jaar te beschermen? Bij het hanteren van een periode van honderd jaar als criterium zouden waarschijnlijk veel minder projecten geldelijke ondersteuning krijgen en wordt de spoeling dus minder. Het lid dat deze suggestie deed, meende bij alle waardering voor de monumentenzorg toch te moeten waarschuwen tegen onbetaalbaar hobbyïsme.

Artikel 1 onder e (archeologische monumenten)

De leden van de C.D.A.-fractie ontvingen graag een reactie van de regering op het commentaar van de Stichting voor Nederlandse Archeologie. Deze is zeer bevreemd dat er, bij afwezigheid in artikel 1 van de mogelijkheid van een inventarisatie van de archeologische monumenten, in de komende tijd veel van die monumenten verloren zullen gaan.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen om een reactie op de opmerkingen van de Stichting Maritiem Onderzoek Nederland. Is het waar dat het wetsvoorstel niet van toepassing is op zaken die tot het cultureel erfgoed onder water gerekend kunnen worden, althans voorzover dit zich bevindt in niet-gemeentelijk ingedeelde wateren?

Het lid van de G.P.V.-fractie achtte het een goede zaak dat nu ook aandacht zal worden besteed aan de archeologie onder water. Hij betwijfelde echter of het wel mogelijk is om monumenten, die onder water liggen, op dezelfde wijze te beschermen als te land. Het conserveren van bij voorbeeld scheepswrakken onder water is immers – zo meende dit lid – een weinig zinvolle en vaak ook onmogelijke taak.

Het lid van de R.P.F.-fractie had met veel belangstelling kennis genomen van het voornemen de onderwaterarcheologie in het wetsvoorstel te betrekken. Dit voornemen doet de vraag opkomen hoeveel ruimte het particulier initiatief volgens het wetsontwerp nog bezit tot zelfstandig onderzoek.

Roerende monumenten; schepen

De leden van de C.D.A.-fractie hadden begrip voor het niet honoreren van het verzoek van de Stichting nationale contactcommissie monumenten die vraagt om ook roerende monumenten, zoals schepen, onder de vigeur van de wet te brengen. De Stichting Maritiem Onderzoek heeft die wens inmiddels nader becommentarieerd. Wil de regering reageren op dit laatste voorstel? Welke mogelijkheden ziet de minister concreet om op andere wijze invulling te geven aan belang en waarde van het varende patrimonium, zoals gesuggereerd in de memorie van toelichting? Wat gebeurt er op dit terrein nu al en wat valt voor de toekomst aan ondersteuning te verwachten?

De leden behorende tot de fractie van de P.v.d.A. konden er begrip voor opbrengen dat schepen die ouder zijn dan 50 jaar niet onder de werking van de Monumentenwet worden geplaatst, omdat dit zou kunnen leiden tot een enorme uitbreiding van de werking van die wet. Echter, de argumentatie dat dan het criterium «onroerend» zou worden losgelaten, kwam deze leden niet erg sterk voor. Monumenten worden immers gedefinieerd als «alle vóór tenminste 50 jaar vervaardigde zaken etc.» zonder beperking tot «onroerend». Roerende zaken die bijvoorbeeld via opgravingen worden gevonden gelden als monument.

Ook de leden van de S.G.P.-fractie ontvingen graag een nadere uiteenzetting over de vraag of schepen niet uitdrukkelijk in de wetstekst opgenomen zouden moeten worden, gegeven het beleid van de bewindslieden. Deze vraag klemt temeer, waar enerzijds in verschillende artikelen in het kader van registratie van onroerend goed gerefereerd wordt aan «scheepsbewijzen», terwijl de ministers anderzijds op blz. 13 van de memorie van toelichting sterk de indruk wekken dat schepen roerende goederen zouden zijn.

Artikel 2 (kerkelijke monumenten; orgels)

In de toelichting stelt de regering dat er geen behoefte bestaat aan regels wat betreft het overleg met eigenaren over het gebruik van kerkelijke monumenten. De leden van de C.D.A.-fractie betwijfelden dit. Nu de structuur van de wet wordt gewijzigd en er bovendien een ander subsidieregime wordt voorzien, is het immers niet meer evident dat de bestemmingskwestie afdoende is geregeld.

De leden van de C.D.A.-fractie vernamen graag de zienswijze van de minister ten aanzien van de financiering van de orgelrestauraties.

Waarom beperken de ministers – zo vroegen de leden van de P.v.d.A.-fractie – de verplichting tot het voeren van overleg met de eigenaar alvorens een beslissing te nemen tot kerkelijke monumenten? Hoe verhoudt zich deze bepaling tot hetgeen de ministers op blz. 16 van de toelichting opmerken over het horen van betrokkenen en het overleg met kerkgenootschappen door het gemeentebestuur?

De leden van de S.G.P.-fractie hadden niet begrepen waarom artikel 2 kennelijk niet het in artikel 18 beoogde omvat. Zij vroegen om een toelichting op dit punt. Voorts zouden zij gediend zijn met een reactie van de bewindslieden op de hen in afschrift gestuurde brief van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken. Kunnen de bewindslieden ingaan op de definiëring van «kerkelijke monumenten» en op de exploitatieproblematiek?

Artikel 3

Het was de leden van de P.v.d.A.-fractie niet duidelijk wat de betekenis is van de laatste volzin van de toelichting behorende bij dit artikel. De ministers reppen daar van een kader dat door de minister wordt aangegeven waarbinnen de gemeenten die de bevoegdheid krijgen tot het beslissen omtrent vergunningverlening hun vergunningenbeleid dienen te voeren. Betekent dit dat met de ene hand het vergunning verlenen wordt gedecentraliseerd en tegelijkertijd met de andere hand centraal een kader wordt vastgesteld dat het gemeenten feitelijk onmogelijk maakt een eigen beleid te voeren?

Het lid van de G.P.V.-fractie vroeg wie onder belanghebbenden moeten worden verstaan. Het eerste lid spreekt immers over belanghebbenden zonder enige verdere aanduiding, terwijl het derde lid belanghebbenden nader aanduidt als degenen die worden vermeld in artikel 4, tweede lid. Toch moet men aannemen dat onder de in het eerste lid genoemde belanghebbenden ook de provincies kunnen worden verstaan, die in het kader van het Monumenten Inventarisatie Project onroerende monumenten als beschermd monument willen zien aangewezen.

Artikel 5 (voorbescherming)

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen met klem om nadere regels voor de voorbescherming in de periode tussen aanmelding en definitieve plaatsing op de lijst. Het advies van de Raad van State wijst daar ook op.

Moeite hadden de leden van de P.v.d.A.-fractie met het vervallen van de zogeheten voorbescherming. De ministers handhaven nog slechts een mogelijkheid en denken daarbij, blijkens de Toelichting, allereerst aan terreinen en voorts aan situaties van dringende noodzaak. Kennelijk dient in zo'n geval de voorbescherming door de gemeente apart te worden aangevraagd. Maar zal dan niet het onheil reeds geschied zijn? Waarom is het handhaven van automatische voorbescherming dusdanig nadelig dat dit zwaarder moet wegen dan de risico's die worden gelopen zonder een dergelijke bescherming? Wanneer is er overigens volgens de ministers sprake van «dringende noodzaak»?

Hoewel de leden van de D66-fractie geen doorslaggevend bezwaar hadden tegen het opheffen van het automatisme van de voorbescherming, slaan de ministers huns inziens te veel door naar het andere uiterste door in de Toelichting nadrukkelijk te spreken over een beperking tot gevallen van dringende noodzaak. Naar hun mening gaat het hier om een gewone voorzorgsmaatregel, die in een vrij groot aantal gevallen gewenst zal blijken te zijn. Mochten de ministers ook bij nader inzien hun restrictieve zienswijze handhaven, dan zouden de genoemde leden zich gaan afvragen of het oude automatisme toch niet het kleinste kwaad is.

De argumenten van de bewindslieden inzake de zogenaamde «voorbescherming», hebben – zo stelden de leden van de fractie van de S.G.P. vast – niet alle betrokkenen in het werkveld kunnen overtuigen. Deze leden hechtten zeer aan een sluitende regeling in dezen. Kan de regering, mede gelet op het advies van de Raad van State ter zake, haar voorstel nog eens kritisch bezien?

Het lid van de G.P.V.-fractie betwijfelde eveneens of het voldoende is om de zogenaamde voorbescherming slechts als mogelijkheid te handhaven. Hij erkende dat het laten vervallen van de voorbescherming een aanzienlijke vereenvoudiging betekent van de procedure bij het plaatsen van objecten onder de bescherming van de wet. Een probleem blijft echter dat – zoals de Raad van State in zijn advies stelt – het monument gedurende de adviesperiode «vogelvrij» is. Het tweede lid noemt de voorbescherming als mogelijkheid en dat is een goede constructie. Onduidelijk blijft echter wanneer van de hier voorziene bevoegdheid gebruik moet worden gemaakt. Zou het niet beter zijn om eigenaren van een te beschermen monument gedurende de adviesperiode wettelijk te verplichten te melden wanneer zij van plan zijn het monument te slopen, te wijzigen enz.? Na die melding kan de minister dan bepalen of de bevoegdheid van het tweede lid geactiveerd moet worden.

Artikel 6 (het register)

De leden van de V.V.D.-fractie wilden niet vervallen in de oude discussie over A- en B-monumenten. Toch zou huns inziens het Rijksregister onderscheid kunnen maken tussen de op cultuur-historische gronden meer en minder waardevolle monumenten.

Artikel 11 (vergunning tot slopen)

De regering wil voor het verlenen van vergunning tot afbraak of verwijdering grote bevoegdheden toekennen aan de gemeente. Deze keuze kwam de leden van de C.D.A.-fractie merkwaardig voor, zeker in het licht van de andere voorstellen wat betreft de aanwijzing. Komt de keuze ten aanzien van de aanwijzing soms voort uit de mogelijkheid van financiële consequenties daarvan? Zo ja, dan is die keuze dus minder van principiële aard.

Ook vroegen deze leden zich af of het niet gewenst zou zijn om een provinciale verklaring van geen bezwaar in te voeren, c.q. een verklaring van geen bezwaar ten aanzien van de bescherming van de rijksmonumenten. Het advies van de Raad van State is op dit punt onvoldoende beantwoord.

Ook de leden van de D66-fractie toonden zich voorshands niet overtuigd door de argumenten van de minister om de bevoegdheid tot het verlenen van een vergunning tot sloop – die immers het pendant is van de aanwijzingsbeschikking – zonder meer in handen van de gemeente te leggen.

Het achterwege blijven van een onderhoudsplicht

De NCM heeft naar de mening van de leden van de C.D.A.-fractie terecht betoogd dat het niet meer dan redelijk is dat monumenteigenaren gedwongen kunnen worden tot een goed onderhoud. Voor een belangrijk deel van het monumentenbestand kennen we immers nu al een financiële tegemoetkoming voor het onderhoud. Het opleggen van die verplichting voor wat betreft alle monumenten zou enerzijds extra druk kunnen leggen op het beschikbare budget, anderzijds ook op termijn een verplichting van het budget geven. Kan de regering op dit punt enige becijferingen geven?

De leden van de P.v.d.A.-fractie betreurden het, dat de ministers geen onderhoudsplicht voorstellen. Zij vonden de redenering in de toelichting op dit punt ook enigszins ambivalent. Enerzijds wijzen de ministers een onderhoudsplicht af, anderzijds kan huns inziens de gebruikte formulering in het tweede lid in extreme gevallen uitkomst bieden. Juist regelmatig onderhoud kan het beroep op restauratiesubsidies op den duur doen afnemen. Waarom geen onderhoudsplicht in de wet en wél in artikel 16 van de Rijkssubsidieregeling Restauratie Monumenten?

Dat het aanschrijvingsinstrumentarium van de Woningwet bruikbaar is om onderhoud van monumenten af te dwingen waagden deze leden te betwijfelen. Het betreft hier immers slechts het aanbrengen van enkele hoogst noodzakelijke voorzieningen die bovendien doorgaans van bouwtechnische aard zijn en weinig te maken hebben met de karakteristieke eigenschappen van een monument.

Waarom is bij de formulering van dit artikel niet het advies gevolgd van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Deze wil voorkomen dat *met* vergunning een monument zou mogen worden hersteld of gebruikt op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.

De leden van de D66-fractie toonden zich teleurgesteld over de resultaten tot dusver van de discussie rond de onderhoudsplicht. De evidente sociale wenselijkheid van zo'n verplichting wordt naar hun mening te makkelijk afgewimpeld met een vage verwijzing naar de financiële gevolgen. Gaarne ontvingen zij nadere gegevens waarop een oordeel valt te baseren over de haalbaarheid van een bescheiden onderhoudsplicht met bijbehorende mogelijkheid tot compensatie van eventuele kosten die boven het gewone gebouwenonderhoud uitgaan.

De leden van de S.G.P.-fractie hadden er begrip voor dat de bewindslieden verband leggen tussen onderhoudsplicht en onderhoudssubsidie en dat zij de zorg door de eigenaar benadrukken. Anderzijds waren zij zich ook bewust van de toekomstige besparingen, die door middel van onderhoud zouden kunnen worden gerealiseerd. Graag hadden zij een meer cijfermatig inzicht in de afweging die hier aan de orde is.

Het lid van de G.P.V.-fractie vroeg of de in artikel 11 opgenomen beschermverboden wel voldoende zijn om bijvoorbeeld verwaarlozing van een beschermd monument tegen te gaan. Volgens het commentaar van de VNG op het voorontwerp kan een aanschrijving op grond van de Woningwet niet garanderen dat een monument wordt hersteld in de oorspronkelijke stijl. Kan terzake het dwangmiddel ex artikel 30 worden toegepast?

Artikel 14

Is de regering bereid het woord «omtrent» in dit artikel en in de artikelen 15, 16, 17 en 22 te vervangen door «over»?

De leden van de fractie van D66 stelden de vraag of, gezien de motivering in de toelichting, de uitzondering in het eerste lid onder a wel hoeft te gelden in gemeenten die een gekwalificeerd archeoloog in dienst hebben.

Het was de leden van de S.G.P.-fractie opgevallen dat de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur via artikel 16 adviserend betrokken is bij de vergunningverlening, kennelijk omdat dit een belangrijk aspect van monumentenzorg raakt. Tegen die achtergrond rijst de vraag waarom de gemeenteraad wél betrokken is bij de aanwijzing tot monument, maar in het geheel niet bij de behandeling van de vergunningaanvraag.

Artikel 15

In hoeveel gemeenten is momenteel – zo werd uit de P.v.d.A.-fractie gevraagd – een verordening van kracht? In hoeveel gemeenten heeft een inventarisatie plaatsgevonden? Zou het aanbeveling verdienen om gemeenten te verplichten een inventarisatie op te zetten?

De leden van de fractie van D66 wilden duidelijkheid over de voorwaarden die aan de gemeentelijke verordeningen zullen worden gesteld. Is het wellicht mogelijk nadere richtlijnen te geven over de gewenste mate van deskundigheid in de adviezen die de gemeenten zullen betrekken?

Het R.P.F.-lid informeerde naar de redenen om de gemeenten te laten adviseren door een «commissie op het gebied van de monumentenzorg» en niet door een commissie van deskundigen. De memorie van toelichting gebruikt wel een dergelijke formulering. Waarom dan niet de wetstekst?

Het genoemde lid had al eerder in dit verslag laten blijken in te stemmen met het streven de betrokkenheid van het particulier initiatief te vergroten. Volgens de memorie van toelichting hebben de particuliere monumentenorganisaties de mogelijkheid om deskundigheid in de «commissie op het gebied van de monumentenzorg» te leveren. Te vrezen is echter dat die organisaties hun plaatselijke monumenten als prestige-objecten gaan beschouwen.

Artikel 16 vijfde lid

Moeite hadden de leden van de P.v.d.A.-fractie met de voorgestelde fictieve vergunningverlening op het moment dat B & W er niet in slagen om binnen de daartoe gestelde termijn over een aanvraag te beslissen. Hoewel overheden zich natuurlijk aan termijnen dienen te houden, zijn de risico's bij monumenten te groot. Het gaat daarbij immers niet alleen om vergunningen tot wijziging of verbouwing van een monument, maar het kan ook tot slopen. Bovendien kan de termijnoverschrijding buiten de schuld van de betreffende gemeente liggen, bij voorbeeld wanneer het advies van de minister niet tijdig is ontvangen of bij een uiterst ingewikkelde aanvraag.

Het lid van de G.P.V.-fractie had evenmin veel bewondering voor de figuur van de vergunningverlening van rechtswege. Hij erkende dat bij het verlenen van vergunningen termijnen niet langer moeten zijn dan strikt noodzakelijk. De wetgever moet echter tevens voorkomen dat gemeenten termijnen met opzet laten verlopen, omdat hen dat wel goed uitkomt. Evenzeer moet voorkomen worden dat gemeenten bij een dreigende termijnoverschrijding, als gevolg van nog lopend overleg over adviezen of met belanghebbenden, een vergunning weigeren. Er kunnen gegronde redenen zijn voor een termijnoverschrijding. Hebben de ministers overwogen de mogelijkheid van verdaging van de beslissing in de wet op te nemen? Een andere mogelijkheid is wellicht om bij een termijnoverschrijding automatisch de minister aan te wijzen als de vergunningverlenende instantie.

Artikel 16 eerste en zevende lid; artikel 17 eerste en tweede lid

Is de regering bereid de woorden «alsmede» en «onverwijld» te vervangen door «en» respectievelijk «direct»?

Artikel 18 (kerkelijke monumenten)

De leden van de S.G.P.-fractie vernamen graag wie het oordeel mag vellen over het «wezenlijke» van de godsdienstuitoefening. Komen daar anderen voor in aanmerking dan de belijders van de godsdienst?

Het lid van de R.P.F.-fractie was om meer dan één reden bezorgd over het afnemend ledenaantal van de verschillende kerkelijke denominaties. Voorziet de regering consequenties van dit teruglopend ledenaantal voor het in stand houden van monumentale kerkgebouwen?

Artikel 21 (intrekking van vergunning)

Kan de regering enkele concrete voorbeelden geven van situaties waarin «de omstandigheden aan de kant van de vergunninghouder zich zodanig hebben gewijzigd dat het belang van het monument zwaarder dient te wegen»? Vanwaar de formulering «aan de kant van» en niet «bij» of «van»?

Hoe is tot op heden opgetreden in de situatie dat de vergunning liever ware in te trekken?

Artikel 22 (schadevergoeding)

De leden van de P.v.d.A.-fractie informeerden of zij het goed hadden begrepen dat volgens het voorstel de schadevergoedingsregeling alleen van toepassing is op door het Rijk erkende monumenten. Wat is overigens het belang voor eigenaren van monumenten om hun bezit geplaatst te zien op een gemeentelijke of provinciale lijst, zonder dat de status gelijk wordt aan die van door het Rijk erkende monumenten? Zullen voor hen de nadelen – zoals de beperking van de mogelijkheid om aan het pand wijzigingen aan te brengen – niet zwaarder wegen dan de voordelen, met alle frustraties vandien?

Het lid van de G.P.V.-fractie vroeg of het tweede lid de vrije beslissingsbevoegdheid van burgemeester en wethouders ex artikel 12 van de wet niet in feite aan banden legt. Dwingt deze bepaling burgemeester en wethouders niet te handelen conform de adviezen van de minister?

Weinig fraai achtte het lid nu aan het woord voorts de bepaling in de tweede volzin ingevolge waarvan de gemeenteraad in een aantal gevallen in de plaats treedt van de minister. De gemeenteraad is dan misschien wel het orgaan om de commissie ex artikel 23, lid 1 in te stellen, maar is er geen uitvoeringsorgaan als bedoeld in de artikelen 24, 25 en 27, lid 1. In het bijzonder artikel 25 laat zich moeilijk toepassen als voor «onze minister» gelezen moet worden «de gemeenteraad». In de drie laatstgenoemde bepalingen ware het beter B en W te belasten met de daar genoemde taken in de bijzondere situatie van het tweede lid van artikel 22. Dit zal ook nodeloze vertraging voorkomen.

Artikel 23 tweede lid

Kan een schadebeoordelingscommissie eventueel uit slechts één lid bestaan?

Artikel 30 (dwangmiddelen)

Het was de leden van de P.v.d.A.-fractie opgevallen dat alleen de minister kan optreden met behulp van de sterke arm om handelen te

voorkomen in strijd met een verbod als bedoeld in artikel 11 of met een voorschrift als bedoeld in artikel 19. Kan een gemeentebestuur op grond van de Gemeentewet ook, voorzover het vergunningverlenend gezag is, op deze wijze optreden? Dienen dan gemeenten die zelf geen vergunningen mogen verlenen, zoals de RARO suggereert, niet de bevoegdheid te krijgen om in een spoedeisende situatie voorlopige voorzieningen te treffen?

Artikel 34 (subsidieregeling)

Naar de mening van de leden van de P.v.d.A.-fractie dient de algemene maatregel van bestuur die de subsidieverlening regelt, tevoren aan het parlement te worden voorgelegd. Het betreft hier immers zowel de huidige restauratieregeling als de regelingen betreffende het onderhoud en die voor calamiteiten.

Overigens verwezen zij en leden van andere fracties naar het algemene deel van dit verslag.

Artikel 35 t/m 38 (beschermde stads- en dorpsgezichten)

De minister wil voor zichzelf de bevoegdheid tot aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten behouden. Naar de mening van de leden van de C.D.A.-fractie – waar zich die van de fractie van P.v.d.A. en D66 bijvoegden – hoort deze bevoegdheid, gelet op de provinciale taken op onder andere het gebied van de ruimtelijke ordening, zeker bij de provincie thuis. Een afdoende onderbouwing van de stellingname van de minister misten zij node.

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen zich af of het niet beter zou aansluiten bij het provinciale takenpakket op het gebied van de ruimtelijke ordening, als de aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten in eerste instantie door die bestuurslaag in plaats van door de ministers zou geschieden. Zij hadden een argumentatie bij de voorgestelde keus gemist, maar gingen er van uit dat deze alsnog mag worden tegemoetgezien. Op welke middelen doelen de ministers in dit verband op blz. 7 van de memorie van toelichting?

Artikel 39

Aanwijzing van een terrein onder water als beschermd monument zal tot gevolg hebben – zo merkte het lid van de G.P.V.-fractie op – dat daar slechts onderzoek mag worden verricht met een vergunning, die uitsluitend kan worden verstrekt aan rijksdiensten, instellingen voor wetenschappelijk onderwijs of gemeenten. Zal die beperking voor onderwaterarcheologie niet tot gevolg hebben dat, wegens gebrek aan financiële middelen en mankracht, nauwelijks of geen onderzoek zal worden verricht? Moet derhalve niet overwogen worden om hier ook vergunningen te verlenen aan particuliere onderzoekers en – zo ja – moet dit artikel dan niet een opening hiertoe geven?

Kan de regering voorbeelden geven van vergunningverlening door de Minister van WVC aan een rijksdienst? Komt dit erop neer dat hij zichzelf vergunning kan geven? Gelden de regels van de artikelen 40 en 41 dan ook?

Artikel 41

Is de Rijksdienst voor het oudheidkundig bodemonderzoek in een andere wet ingesteld en geregeld? Zo niet, om welke reden wordt het bestaan van die dienst hier dan terloops bevestigd? Kan dit niet in de voorschriften bij de vergunning worden geregeld in plaats van in de wet?

Artikel 42 (gedoogplicht)

De leden van de P.v.d.A.-fractie ontvingen graag een reactie op de suggestie van de Stichting voor de Nederlandse Archeologie dit artikel dusdanig aan te vullen dat de gedoogplicht niet alleen het doen van opgravingen betreft maar ook de inventarisatie.

De leden van de fracties van D66 en het G.P.V. zouden graag van de ministers vernemen of onder opgravingen in de wet ook de moderne surveytechnieken moeten worden verstaan, die zonder verstorend van de bodem kunnen bijdragen aan de inventarisering van het bodemarchief. Indien dit niet het geval zou zijn, dan dient naar de mening van deze leden een aanvulling van artikel 42 te worden overwogen.

Artikelen 43 en 45

Deze beide artikelen spreken – zo merkte het lid van de R.P.F.-fractie op – van het «vinden» van roerende monumenten, maar het wetsvoorstel geeft niet aan welk tijdstip als «moment van het vinden» van kunstvoorwerpen op de onderwaterbodem kan worden aangemerkt. Onderzoekers kunnen daar met sonarapparatuur voorwerpen opsporen. Dat moment zou als dat van het «vinden» kunnen worden beschouwd. Een andere mogelijkheid is «vinden» te definiëren als feitelijke machtsuitoefening over het gevondene. Willen de ministers op deze alternatieven reageren?

Waarom spreekt het eerste lid van artikel 43 van «de Staat» en niet van «het Rijk»?

Artikel 44

Volgens de memorie van toelichting vallen de depots voor de opslag van bodemvondsten in beginsel onder de verantwoordelijkheid van de provincies. Het lid van de R.P.F.-fractie informeerde waarom de ministers afzien van een netwerk van lokale, regionale en provinciale depots.

Artikel 46

Het lid van de G.P.V.-fractie vroeg of wel voldoende duidelijk is wie onder «opgraver» moet worden verstaan. Hij veronderstelde dat daarmee wordt bedoeld de vergunninghouder, als bedoeld in artikel 39, alsmede een ieder die voor de vergunninghouder aan de opgraving meewerkt. Verdient het daarom uit een oogpunt van helderheid van wetgeving geen aanbeveling om het toegangsrecht expliciet te verlenen aan de vergunninghouder?

Is dit artikel niet nodeloos omslachtig geredigeerd? Waarom «is bevoegd toegang te verkrijgen» in plaats van «verkrijgt toegang»? Waarom «is bevoegd deze tijdelijk ter beschikking te krijgen» in plaats van «kan deze tijdelijk ter beschikking krijgen»?

Artikelen 50 t/m 55 (de Monumentenraad)

Het lid van de R.P.F.-fractie plaatste enige vraagtekens bij de Monumentenraad. Het kabinetsbeleid is immers gericht op een grotere betrokkenheid van het particulier initiatief en uit dit oogpunt zou de Monumentenraad gesaneerd kunnen worden. Een tweede argument voor zo'n sanering is gelegen in het streven van de regering het aantal adviesraden te verminderen. Kan de taak van de Monumentenraad niet worden overgeheveld naar de commissies, die de gemeenten adviseren?

Welke bedragen zijn op jaarbasis gemoeid met de instandhouding van de Monumentenraad?

Het lid dat deze vragen stelde pleitte er in ieder geval voor de maximumleeftijd van de leden (artikel 51 derde lid) terug te brengen tot 65 jaar.

De Rijksdienst voor de monumentenzorg

Waar is deze dienst ingesteld en zijn taak geregeld?

De leden van de P.v.d.A.-fractie informeerden op welke wijze de Rijksdienst voor de monumentenzorg zal inspelen op de decentralisatie van de monumentenzorg. Dient de werkwijze van die dienst niet meer decentraal te zijn, gericht op het adviseren van burgers en lagere overheden? Hoe denkt de regering over de mogelijkheid de rijksdienst een inspectiefunctie toe te kennen?

De leden van de V.V.D.-fractie informeerden hoe de rijksdienst het effectief gebruik van de beschikbaar gestelde middelen bewaakt. Hoe wordt voorkomen dat op de ene plaats veel «duurder» gerestaureerd wordt dan op de andere?

Artikelen 56 t/m 58 (strafbepalingen)

De NCM acht de voorgestelde boete voor het opzettelijk beschadigen, vernielen of slopen van een monument erg laag. Dit kwam de leden van de fracties van C.D.A., P.v.d.A., V.V.D. en D66 als een redelijk oordeel voor. Zou de verleiding tot beschadiging, wanneer het aanwijzen van een monument de eigenaar niet erg welgevallig was, niet met een forsere straf moeten worden gecompenseerd?

Het was het lid van de G.P.V.-fractie niet duidelijk waarom de eerste twee leden van de artikelen 56 en 57 niet samengevoegd kunnen worden.

De voorzitter van de commissie,
Worrell

De griffier van de commissie,
De Beaufort